

Monumentale bomen in onze bosreservaten: een voorlopig bilan.

Kris Vandekerkhove

Sinds een aantal jaren vullen we de klassieke monitoring van de bosreservaten aan met een zogenaamde 'biotoopkartering' (zie ook vorige twee nieuwsbrieven). Bij zo'n biotoopkartering wordt het volledige bosreservaat systematisch uitgekamd op

zoek naar zeldzame 'bijzondere elementen', zoals groeiplaatsen van zeldzame planten, dassenburchten, sporen van menselijke bewoning, ... Twee elementen krijgen hierbij bijzondere aandacht : zwaar dood hout (diameter >40 cm) en monumentale bomen (omtrek > 3 m).

Oude monumentale bomen zijn niet alleen mooi en indrukwekkend, ze hebben ook een hoge natuurwaarde : deze bomen bevatten vaak holten, scheuren, dode takken, enz... waar een aantal gespecialiseerde soorten in voorkomen die nergens anders te vinden zijn. Gezien de zeldzaamheid van deze bomen zijn ook veel van deze speciale soorten zeer zeldzaam. Hetzelfde geldt voor dik dood hout : ook hieraan is een zeer grote biodiversiteit gebonden. Duitse studies tonen aan dat ruim 1/3 van alle soorten

in bossen aan dood hout gebonden zijn.

In onze Vlaamse bossen zijn zowel monumentale bomen als zwaar dood hout heel zeldzaam : gemiddeld nauwelijks 1 exemplaar per 10 hectare (op basis van de Vlaamse bosinventaris).

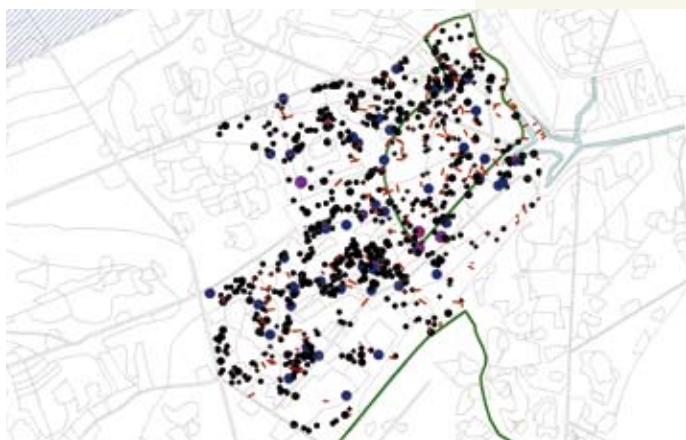
Het zijn net die elementen die een 'oerbos' onderscheiden van natuurgetrouw beheerde bossen. Een onderzoek in Bialowieza toonde aan dat, wanneer men in het beroemde 'oerbos' het zwaar hout en de zeer dikke bomen wegdenkt, er een bos overblijft dat zowaar structureel identiek is aan de beheerde bossen eromheen.

Ook onze bosreservaten zullen zich op deze twee elementen steeds meer gaan onderscheiden van de beheerde bossen, waardoor zich een gespecialiseerde fauna en flora kan ontwikkelen. Wij zijn in onze integrale reservaten sterk geïnteresseerd in het verloop van deze successie van beheerd bos naar 'oerbos', en

dus in het bijzonder in de dynamiek van deze elementen. Een goed beeld van de uitgangssituatie is daarbij nuttig en nodig. Vandaar dat we nu systematisch in alle nieuwe reservaten de uitgangssituatie van zwaar dood hout en monumentale bomen zo correct mogelijk trachten in kaart te brengen (ook letterlijk). Ondertussen is al in meer dan 1000 ha een kartering van de bijzondere elementen gebeurd. In dit artikel

Monumentale eik in het bosreservaat Bellebargie

Het resultaat van de kartering van monumentale bomen en zwaar dood hout in de toekomstige uitbreiding van het bosreservaat in het Zoniënwood en aansluitend het huidige bosreservaat Harras.

Reservaat	Opp.	Aantal			Dichtheid per Ha		
		omtrek >300	omtrek >350	omtrek >400	omtrek > 300	omtrek >350	omtrek >400
Zoniën Kernvlakte Kersselaerspleyn	15	158	37	5	10,53	2,47	0,33
Kolmont	18	95	38	12	5,28	2,11	0,67
Zoniën uitbreiding	104	433	180	46	4,16	1,73	0,44
Zonien haras	27	101	37	8	3,80	1,39	0,30
Heverlee : Putten + Klein moerassen	15	42	13	2	2,82	0,87	0,13
Meerdaalwoud: Everzwijnbad	28	75	13	2	2,73	0,47	0,07
Meerdaal-Pruikenmakers	39	77	13	1	1,99	0,34	0,03
Kluisbos	57	109	19	3	1,91	0,33	0,05
Meerdaalwoud : Veldkant Renissart	19	20	6	2	1,05	0,32	0,11
Teuvenenberg	40	38	18	13	0,95	0,45	0,32
Bos Terriest	29	26	10	2	0,91	0,35	0,07
Wijnendale	65	53	14	3	0,82	0,22	0,05
Bellebargie-bos	78	59	4	0	0,76	0,05	0
Parikebos	9	7	1	0	0,75	0,11	0
Veursbos	156	113	17	2	0,73	0,11	0,01
Broekbos	16	10	0	0	0,64	0	0
Meerdaalwoud : Mommedeel	25	16	3	1	0,63	0,12	0,04
Heverlee : De grote omheining	32	18	1	0	0,56	0,03	0
Meerdaalwoud : Grote konijnepijp	25	13	1	0	0,52	0,04	0
Hasselbos	16	7	0	0	0,44	0	0
Vloethemveld	35	12	2	0	0,34	0,06	0
Vrouwenbos	25	8	1	0	0,32	0,04	0
Jongebos	73	22	1	0	0,30	0,01	0
Neigembos-uitbreiding	16	4	0	0	0,25	0	0
Konenbos	11	2	0	0	0,18	0	0
Meerdaalwoud :							
De drie eiken	7	1	0	0	0,14	0	0
's Herenbos	99	7	1	1	0,07	0,01	0,01
Grootbroek	177	3	0	0	0,02	0	0
totaalsom	1255	1529	430	103	1,22	0,34	0,08

Een overzicht van de monumentale bomen in de reeds onderzochte bosreservaten : in totaal meer dan 1500 bomen. Daarvan zijn er ruim 400 zelfs dikker dan 3,50 meter en daarvan weer een honderdtal met een omtrek van meer dan 4 meter. De reservaten zijn gerangschikt van hoge naar lage dichtheid aan monumentale bomen.

gaan we wat dieper in op de voorlopige resultaten voor de monumentale bomen. Uit de tabel blijkt al direct dat onze bosreservaten niet zomaar lukraak zijn gekozen. Ze hebben vaak al een veel hogere ecologische kwaliteit, met ruim 10 keer zoveel monumentale bomen dan in een gemiddeld Vlaams bos ! Op enkele plaatsen is dat zelfs 50 tot 100 keer zoveel.

De toplocaties situeren zich niet toevallig bijna allemaal in de boscomplexen van Zoniën en Meerdaal, zonder twijfel de 'hotspots' in Vlaanderen (en misschien zelfs in de Benelux) wat betreft monumentale bomen.

Ruim de helft van al deze bomen zijn beuken. Maar ook eiken zijn goed vertegenwoordigd met ruim 400 bomen van meer dan 3 meter omtrek. Verder vinden we ook nog populieren, Tamme Kastanjes, Abelen en zowaar zelfs enkele Essen.

De monumentale bomen in onze bosreservaten vertegenwoordigen een belangrijk levend (zij het vergankelijk) patrimonium, dat onze aandacht meer dan verdient.

Naar de toekomst zou hun aantal langzaam maar zeker spontaan verder moeten toenemen tot ingroei en sterfte elkaar in evenwicht houden. In oerbossen stelt dit evenwicht zich in bij 5 tot 15 bomen per ha. Onze top drie komt hier al aardig in de buurt !

Indrukwekkende meerstammige beuk in het bosreservaat Mommedeel